

Kloosterkerk

6 februari 2022 – ds. Rienk Lanooy

Richteren 6,1-24 – Dienst met bevestiging ambtsdragers en Avondmaal

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://www.youtube.com/watch?v=TD0Y9nWopTs>

Gebed om ontferming

Zolang dit huis er staat
hebben mensen
in de stilte ervan
gezocht
naar verstillings in zichzelf
in de ruimte om hen heen
naar ruimte voor hun ziel
in de muziek
die er klinkt
naar de toonzetting
van hun leven.
En als wij die dingen
ook zoeken
wees Gij het dan
die wij in de stilte
in de muziek
van dit huis
ontmoeten
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Zolang wij mensen er zijn
zoeken wij elkaar op
we worden
vrienden / geliefden
collega's / lot- en reisgenoten
maar onze zoektocht
naar elkaar
kan ons ook opbreken
dan laten we de afstand
tussen elkaar toch
te groot worden
of we overschrijden grenzen
en komen elkaar te na.
dan doen we
de ander tekort
of onszelf
en meestal gaat dat samen
Wees Gij het dan
die ons weer zoekt
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Zolang deze aarde draait
zorgt zij voor ons
en wij voor haar
althans zo is het bedoeld
maar soms
doet de aarde mensen pijn
dan is er van wind, water,
kou, warmte
teveel of te weinig
vaker nog
doen wij de aarde pijn
dan gaan we
grenzen over
van wat ze kan verstouwen
Dat wij
het juiste evenwicht
zoeken en vinden
en Gij daarvan
de inspirator bent
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

'Aandacht maakt alles mooier', zegt de slogan van een meubelimperium. Maar de vraag is: aandacht voor wie? Op Twitter bestaat een account dat heet 'How Can I Make This About Me'; 'Hoe kan ik er voor zorgen dat dit over mij gaat'. Het zijn vaak foto's van meer of minder bekende personen of bedrijven die een ingrijpende of opvallende gebeurtenis aangrijpen om zichzelf in het middelpunt van de belangstelling te zetten. Onlangs nog, bij de dood van Elfstedentochtwinnaar Paping, zette de producent van een ontbijtproduct een rouwadvertentie, met als blikvanger niet de gestorvene, maar het eigen logo. En zo kan de winst van een sportvrouw, de dood van een geliefde, de roem van de een of de ellende van de ander aanleiding zijn voor je selfie waardoor vooral jij in het middelpunt komt te staan.

Bas Heijne had het in dat verband onlangs over de aandachtscultuur waarin wij leven. Aandacht maakt alles mooier; ja, maar hij had het vooral over aandacht voor onszelf, over aandacht zoeken i.p.v. aandacht geven. Maar omdat we ons voor die aandachtzoekers tegelijkertijd ook een beetje voor schamen, doen we dat via iets of iemand anders. Maar uiteindelijk gaat het wel om een schreeuw om aandacht: 'Kijk mij eens', 'Word ik wel genoeg gezien?' Het is de democratisering van het unieke zelf, de sacrale stoelendans van het ego dat zijn plek opeist. En het vreemde is... we zien onszelf het liefste als onafhankelijk denkende wezens die volstrekt zichzelf zijn en autonoom handelen, en toch maken we ons tegelijkertijd afhankelijk van wat de ander van ons vindt, bang om niet mee te tellen, bang om over het hoofd te worden gezien.

Als er iemand is die daar geen last van heeft, is het de hoofdpersoon van het verhaal uit Richteren, Gideon. De 'hakker' betekent zijn naam, 'vechter', 'houwdegen', kun je ook zeggen, maar voornamelijk strookt zijn strijdbare naam nog niet met wat hij doet. Want angst beheerst hem, en zijn landgenoten ook. Het Beloofde Land waar hij woont, heeft zijn belofte immers nog niet ingelost: verlossing, bevrijding en vrede, al dat schoons waarvoor ze waren weggetrokken uit het slavenland Egypte, zijn er ver te zoeken. Zeven jaren achtereen komen de Midjanieten op hun kamelen precies op het moment dat er geoogst gaat worden en als sprinkhanen laten ze alles verwoest en kaalgevreten achter. Zeven magere jaren zijn het dan ook, die leiden tot bittere armoede, tot het volk roept tot de Eeuwige. En dan... nee, dan komt er niet onmiddellijk verlossing. Eerst komt er een naamloze profeet, die de situatie duidt en samenvattend verklaart: 'Jullie hebben niet geluisterd naar de Eeuwige'.

En dat luisteren is cruciaal in het boek Richteren en dan vooral de vraag: naar wie luister je? Wie mag de god zijn aan wie je jezelf overlevert, van wie maak je je, ondanks alle nadruk op je autonomie, ten diepste afhankelijk? Met welke god maak jij je selfie? Hier, in deze Richterenverhalen, levert het volk zich paradoxaal genoeg voortdurend uit aan de god van de voorspoed en de vruchtbaarheid, van het groeien en graaien – de god van het 'hebben', genaamd Baäl – terwijl iedereen toch ziet dat het jaar na jaar uitloopt op tegenspoed en armoede.

Tijd, dus, voor verandering, zou je zeggen, en die komt ook, maar dan niet omdat het volk spijt heeft, maar omdat de Eeuwige over zijn hart strijkt: het volk heeft niet geluisterd maar de Eeuwige luistert wel. En direct posteert een engel zich ergens in de buurt van die Gideon, die vechter, die helemaal geen vechter is. Integendeel, heel voorzichtig dorst hij zijn graan, verborgen in de wijnpers, zodat de vijand niet ziet dat hij het kaf van het koren scheidt. Maar die engel, die boodschapper zegt: *De Heer is met je, dappere held*. Mooi als een engel – een hemelse of een aardse – dat tegen je zegt, maar Gideon ziet dat anders. Hij is én geen dappere held én de Heer is niet met hem en hij laat het de boodschapper Gods ook onmiddellijk weten: Legt u dat nog eens uit: 'de Heer is met je?'. Als de Eeuwige zijn naam – ik ben met je – werkelijk eer aan doet, waarom dan al deze ellende?

Ach, het is de vraag van alle tijden: 'Waarom?' Waarom overkomt ons dit, waar heb ik dit aan te danken? En soms weet je het wel, maar wil je het niet weten. Spijt is immers een niet zo heel populaire categorie waarmee je de aandacht op jezelf kunt richten. En soms weet je het ook werkelijk niet, en roep je oprecht 'waarom?'. Dan ben je als Job, die iedere verklaring voor zijn miserabele toestand weigert te aanvaarden.

En nu zou je denken dat zich een theologisch gesprek ontspint over die 'waarom-vraag'. Die God, genaamd 'Ik ben met je', zal zich toch wel verweren tegen Gideons aantijgingen dat hij niets doet en niets betekent? Maar het gebeurt niet. Als Gideon is uitgeraasd, klinkt er slechts één zin, één opdracht: *Toon je moed en bevrijd Israël, heb ik je niet gezonden?* Dat is misschien wel de meest Bijbelse reactie, op de 'waarom-vraag': het gaat er niet zozeer om hoe je het kwaad verklaart, maar vooral om hoe je het weerstaat. Het draait de Eeuwige niet om om onze redenties maar om wat er gedaan moet worden. En daarom zegt hij: Doe je naam eer aan Gideon, zoals ik dat in Egypte heb gedaan, wees dapper en vecht voor de vrede.

Maar Gideon is niet zo heel gelukkig met deze hemelse aandacht. Zo gaat het eigenlijk altijd

in de bijbel: Mozes, de profeten, ze worden geroepen en ze zeggen allemaal: Ach, Heer zend toch een ander. En Jezus bezint zich op zijn roeping in de woestijn en aarzelt in de tuin van Getsémané: doe mij dit niet aan. Ze denken allemaal: 'How Can I Make This About Someone Else' – Hoe kan ik er voor zorgen dat dit over iemand anders gaat. Gideon doet het ook en hij doet het met de bekende argumenten: Weet u, wie ben ik nu eenmaal? Niet meer ben ik dan de jongste van de familie en bovendien, mijn familie stelt in de stam Manasse sowieso niks voor. En Manasse is ook al niet de meest vooraanstaande stam. Kortom: de aandacht van de Eeuwige maakt niet alles mooier; ze stelt Gideon voor de keuze.

De aandachtscultuur van de Eeuwige komt niet uit bij de sterkste, de mooiste, de beste, maar bij wie ongezien is of onaanzienlijk, onbekend of onbetekenend, bij wie niet wil, wie niet durft, wie geen zin heeft, geen moed, geen vertrouwen in zijn kunnen. In onze aandachtscultuur, waar Bas Heijne over spreekt, gaat het niet om de aandacht die bij mij uitkomt, maar één die altijd bij het 'ik' begint. En daarom zie je mensen van zichzelf een project maken om maar in beeld te blijven, want ze zijn immers zo belangrijk als de hoeveelheid aandacht die er voor hen is, en als ze niet worden gezien, tellen ze naar hun gevoel ook niet mee. En ze worden vooral gezien, wanneer ze ervoor zorgen dat ze alles wat gebeurt, zo kleuren en manoeuvreren dat het uiteindelijk om hen draait ('How Can I Make This About Me'). Gideon echter, oog in oog met de Eeuwige, weet dat als de hemel aandacht voor je heeft, dat het dan niet om jou draait, maar dat het om de zaak zelf gaat: die van vrede voor het Beloofde Land, vrede voor deze wereld waarin het telkens weer de vraag is: welke goden krijgen hier de ruimte, welke machten hebben het hier voor het zeggen, wiens belang wordt hier gediend?

En vreemd... als je dat beseft, of gelooft, als je ziet dat het om die vrede gaat, dan draait het in zekere zin toch weer om jou, maar dan niet om je optimale zelfverwezenlijking. Dan gaat het niet om de kunst om alles uit het leven te halen, zelfs wat er niet in zit, en ook niet om een wereld die zich aan jou dient aan te passen. Dan gaat het om wat je bijdrage is aan dat Beloofde Land, aan deze kwetsbare aarde, of aan al die mensen die worstelen met de 'waarom-vraag' van hun bestaan, of aan deze kerk waar we met vallen en opstaan zoeken naar wat in deze periode de gemeenschap dient.

En daarom is het zo verheugend dat er vandaag twee mensen in het bijzonder zijn die 'ja' hebben gezegd om dat te gaan doen. Het draait niet om hen, dat weten ze wel, maar ze hebben tegelijkertijd wel iets van een Gideon die geroepen wordt en die zich uiteindelijk niet meer kan verschuilen achter wat dan ook, maar de vrede dienen gaat. Maar ook hebben ze iets van een Gideon die geroepen wordt, niet omdat hij zo goed is, maar vanwege de belofte die altijd weer klinkt: *De Eeuwige zal met je zijn*. En zeker, we ervaren deze vorm van hemelse aandacht wellicht niet altijd, in beslag genomen door de dagelijkse dingen en tegelijkertijd is het de grond waarop we staan. Deze hemelse aandacht – ik zal met je zijn – maakt, als we haar ontvangen, de dingen die wij in ons leven doen, misschien niet gemakkelijker, maar ze maakt hen wel mooier, omdat ze ons verder brengt: dichter bij de ander, dichter bij onszelf en dichter bij de Eeuwige.

bronnen:

Karel Deurloo e.a., *Geen koning in die dagen: over het boek Richteren als profetische geschiedschrijving*, Baarn: Ten Have 1982

Bas Heijne, 'Alles dient alleen nog als illustratie bij het ik', Essay in NRC van 30 december 2021

Twitteraccount: How Can I Make This About Me? – @HowcanImakethi1

Gebeden, stil gebed

Trouwe God,
wij danken u
voor uw aandacht
met die
telkens nieuwe woorden
'Ik ben met je'
zodat we niet te min
en niet te groot
over onszelf denken
maar onze bestemming zien
in onze relatie
tot elkaar en tot U.

In deze soms zo
overspannen cultuur
van aandachtzoekrij
bidden we voor wat mensen
werkelijk verder helpt:
sommigen
zullen geholpen zijn met
wat minder gezien
willen worden
en wat meer kijken
naar de ander;
anderen die denken

dat ze niets voorstellen
mogen liefdevoller
over zichzelf denken
want U ziet ons
als waardevolle mensen
niemand uitgezonderd.

Wij bidden
voor deze rusteloze wereld
die in beweging is
ook al weten we niet goed
waarheen.
Nu eens voelen de dingen
onbestemd
dan weer zijn er
tekenen van hoop
wanneer mensen opstaan
en de vrede dienen
in het gezin
op het sportveld en op straat
in de kleine
en de grote politiek.
In het bijzonder
bidden we voor
de nieuwe ambtsdragers

en voor hen
wiens taak voorbij is
en voor alle anderen
die hun bijdrage leveren
aan deze gemeenschap
dat ze zich gedragen voelen
door uw woorden
'Ik ben met je'.

Wij gedenken hen
die ons ontvallen zijn...
mensen die de lofzang
gaande hielden in dit huis,
dat zij bij u geborgen zijn
Wees met hen
die verdrietig zijn
om hun heengaan
en dankbaar voor alles
wat zij met hen
hebben kunnen delen
en we noemen...
En hoor ons als wij
in de stilte tot u bidden...

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!